Hannu Kiviranta

THL/2199/4.00.02/2025

7.5.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 8.5.2025

HE 210/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta, varautumista sekä häiriötilanteiden hoitamista normaalioloissa ja poikkeusoloissa koskevassa hallituksen esityksessä.

THL kannattaa esitettyä muutosta lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Esitetty muutos parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista ja valmiutta häiriötilanteisiin ja kriiseihin. Luomalla lainsäädäntöön rakenteet päätöksenteolle ja kansallisten sekä kansainvälisten resurssien nopealle käyttöönotolle parannetaan toimintamahdollisuuksia ilman tarvetta ottaa valmiuslain toimivaltuuksia käyttöön. Tämä osaltaan parantaa yhteiskunnan resilienssiä hybridivaikuttamisen suhteen, kun vihamielisen toimijan valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönoton rajan alapuolella tekemien toimien vaikutuksia lievennetään lisäämällä mahdollisuutta puuttua entistä laajemmin resurssein.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos muistuttaa, että ehdotetun uuden pykälän 50 c § 1 momentin 4 kohdassa mainittu valmiusryhmärakenteen olennaisimpiin tarkoituksiin kuuluva tehtävä tuoda kansallisen tason päätöksentekijän käyttöön yksityiskohtaista ja ajantasaista tilannetietoa hyvinvointialueiden voimavaroista ja niihin liittyvistä tarpeista, on huomioitu myös lain Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa, johon lisättiin (HE 246/2022) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle oikeus kerätä tilannekuvatietoa hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta ja HUS-Yhtymältä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos käynnistää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä toisten toimialojen valmiuden ja varautumisen toimijoiden ohella myös kansallisen valmiusryhmän tarvitseman datapohjainen tilannekuvatoiminnon vuoden 2025 aikana ja jatkaa sitä sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan osoittamin resurssein EU:n kestävän kasvun ohjelmasta saadun hankerahoituksen päättyessä 31.12.2025.

Yhtenäinen ja jaettu tilannekuva sosiaali- ja terveydenhuollon valmiudesta muodostaa pohjan, jolla häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta yhteistyöalueilla sekä kansallinen johtaminen mahdollistuu. Avunanto hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden kesken sekä kansainvälisen avun ohjaaminen alueille tai eniten tarvitsevalle väestöryhmälle on mahdollista ainoastaan jaetulla tilanneymmärryksellä, joka pohjautuu kattavaan ja laadukkaaseen tilannekuvaan. **THL pystyy keräämänsä tilannekuvatiedon lisäksi tarjoamaan päätöksentekoon rekisteri- ja väestötutkimustietoa, demografisia sekä sairastavuustietoja väestöstä sekä tutkimustietoa** käsillä olevan häiriötilanteen tai poikkeusolon ratkaisemiseksi.

THL huomauttaa lisäksi, että se toimii **tartuntatautien torjunnan, hoitoon liittyvien infektioiden sekä rokottamisen kansallisena asiantuntijalaitoksena**. Tällöin etenkin esitetyn uuden pykälän 50 a § 1 momentin kohdassa 8, jolla hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa velvoitettaisiin sopimaan periaatteista, joilla yhteistyöalueen hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroja voidaan käyttää kansallisesti valtion viranomaisen kanssa sovittavalla tavalla, olisi sopimuksen tekemisessä huomioitava THL:n kansallinen asiantuntijarooli tartuntataudeista johtuvissa kansanterveydellisissä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

THL pyytää huomioimaan, että THL:n tulosohjattavien yksikköjen rooli suomalaisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa on keskeinen erityisen vaativien, vaikeahoitoisten ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden ja potilaiden erityispalvelujen tuottamisessa.

Valtion lastensuojeluyksiköt, valtion mielisairaalat ja Vankiterveydenhuollon yksikkö toimivat suljetuissa tai osin rajoitetuissa laitosolosuhteissa, tarjoten valtakunnallista asiantuntijuutta ja tukea muulle sotepalvelujärjestelmälle. Lausuttavana olevan hallituksen esityksen muistiossa korostetaan, että nykytilanteessa alueelliset ja kansalliset toimivaltuudet eivät ole riittäviä vastaamaan ulko- ja turvallisuuspoliittisiin uhkakuviin. THL:n huoli on, että kehittämistoimet ja valmius- ja varautumistoiminnan vahvistaminen hyvinvointialueiden ja yhteistoiminta-alueiden rakenteen varaan jättävät valtion sote-toimijat ja haavoittuvat asiakasryhmät ulkopuolelle. Toiminnan jatkuvuus näissä yksiköissä on korostuneen tärkeää myös poikkeus- ja häiriötilanteissa. Valmiuslain (1552/2011) ja Valvontalain (741/2023) huomioiden, THL:n alaiset valtion sote-yksiköt tulee huomioida osana kansallista valmiuden ja varautumisen rakennetta.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Otto Helve